

Hiszen az a nyelvújítás, amiből virágba szökkent az irodalom és ami oly erőteljesen lendítette előre a magyarosodást is, Berzeviczy korában még gyermekkorát élte. Végül tudni kell azt is, hogy Berzeviczy, aki szinte egész életét idegenajkúak közt töltötte a Poprád partján, a legnagyobb igyekezettel tökéletesítette magát anyanyelvében, egyetlen fiát pedig, akit annyira féltett, már kis gyerek korában elküldte a szülői háztól, hogy Rozsnyón jól megtanuljon magyarul. A kor volt az oka annak, hogy Berzeviczy kissé távol érezte magát a péleskei nótáriusok hazafiságától; az utókornak el kell ismernie, hogy latinos nemzetköziségében is becsületet hozott a magyar névre.

Magasan fölötte állt korának műveltség és éleslátás dolgában, mint kedvelt hegyvidéke, a Tatra az Alföld felett. Ez adta magányosságának igazi okát. Ma, amikor keserves tapasztalatok tanítottak meg bennünket igazságaira, Magyarország gazdasági újjáépítésének nélkülözhetetlenségére, intő példaként kell előttünk álljon nemes, önzetlen jelleme és újra elmondhatjuk szavait: „A valamennyi oldalról bőséggel elárasztott Magyarország... mely a természet oly nagyszerű adományaival rendelkezik, ha ezen természetes kitűnőségének egyéb körülményei is megfelelően, saját erejéből könnyen az első helyek egyik legmagasabbikát foglalhatná el Európában. Bizonyára ennek a magas állásnak hajnalpirját láttuk Nagy Lajos és Hollós Mátyás uralkodása alatt.” „És midőn itt a természet kegyességéről beszélek, miért ne emlékezném meg a nemzeti jellemről, a mely hősiek erényeivel, mindent megtanulni tudó képességeivel, bizonyos keleti érettségével, nagylelkűségével és sziporkázó szellemének gyakran a villámok közt elvesző jeles tűzével tűnik ki.”

Széchenyi előfutárának e szavait önkéntelenül is kiegészíti a Legnagyobb Magyar mottója, mely szintén gazdasági reformokat követel s hirdeti, hogy ezek megvalósulása esetén „Magyarország nem volt, hanem lesz!”

Dr. Aldobolyi Nagy Miklós.

Tanításmenet a népiskolában

1. *Bevezetés.* A népiskolai munka: *nevelés*, e munkának kiemelkedő mozzanata, mintegy középpontja a tanítás, a nevelésnek egyik eszköze, részlete.

A tanítás két alakban jelentkezik: példaadás és oktatás alakjában. Amikor az oktatás jóságának a feltételeit vizsgálgatjuk, akkor arról van szó: mi az, ami az oktatást eredményessé teszi. Az eredményes munka jóságának két döntő feltétele van, még pedig 1. tárgyi: a tanításterv és 2. személyi: a tanító módszere, aki a tanítástervet alkalmazza. A tanító csak akkor oktathat sikeresen, ha az oktatás módszerét alaposan meggondolta; így válik a módszer meggondolt, tudatos eljárássá s maga a meggondolás a módszer egyik alkotó elemévé. Ez azt is jelenti, hogy meggondolás nélkül nem oktathat a tanító sikeresen.

Az oktatás sikerét biztosítja a tanító meggondolása a következőkre

vonatkozóan: előkészület az oktatásra, annak egész évi és egy-egy órai munkájára, az így keletkezett terv (tervezet) végrehajtása és végezetül az eredmény ellenőrzése a tervezet alapján a tanító szigorú önbírálatában.¹⁾

2. A *tanításmenet fogalma, lényege*. Amik a tanító egész évi munkájára előkészül: tanításmenetet készít oktató tevékenysége számára. A tanításmenet a tanító személyes munkája, létrejöttét néhány szóval meg lehet mondani. A tanító az oktatás egész évi munkájára úgy készül, hogy előveszi a tanítástervet (tantervet) s az egyes tantárgyak 1-1 osztályának egész évi anyagát elosztja a rendelkezésre álló időben, annyi heti-óraszámban, amennyit az óraterv az egyes osztályok egyes tantárgyainak megszab. Az anyag elosztásán azt értjük, hogy az évi oktatási anyagot a tanító kisebb részekre, szakaszokra bontja, úgy, hogy az elosztó műveletében megállapítja azokat a legkisebb anyagrészeket is, amelyeket egy vagy félórán belül akar a növendékei elé terjeszteni, lelkükbe átszármasztani. Ez az elosztás csak akkor lehet jó, ha a tanításmenet készítője szem előtt tartja a rendelkezésre álló időt, az iskola évben, az u. n. szorgalmi időben való célszerű szétbontását az egyes anyagrészeknek. Így jön létre az évi munka kerete: a *tanításmenet*. Közönségesen, de éppen nem magyarosan tanmenetnek is nevezik, de mondják tananyagbeosztásnak is.

A tanításmenet és a tananyagbeosztás között lényeges különbség van, bár ezt az elmélet még nem tisztázta, csupán a gyakorlat köznyelve teremtette; egyik a másikkal nem azonos, a tanításmenet sokszorosan értékesebb munkát, mint a tananyagbeosztás, tartalmasabb. Ezért egyiket a másik helyett emlegetni a tájékozatlanság jele. Elemzésünk nyomán kialakul a két fogalom teljes különbözősége. Előbb a tanításmenet készítésének alapkérdését: a tanítási (ismereti) anyagnak az időben való helyes elosztását ismertetjük. Felelősséget, hogy szoktak helyi tananyagbeosztásról beszélni, amely — gondolom — megkülönböztetés olyan tananyagbeosztásoktól, amik nyomtatásban kerültek használatba. Valószínűen az a tény teremtette, hogy van országos és helyi tanításterv. A helyi tanításmenet elnevezés is egyenesen értelemzavaró, mert jó tanításmenet csak azon a helyen készülhet igazában, ahol használják.²⁾

3. *Készítési módja*. Tehát a tanításmenet úgy készül, hogy az ismereti anyag egyes részeit beillesztjük az iskolai év megfelelő időpontjaiba. Az óraterv megmondja: mennyi az az idő, amit az óraterv valamelyik osztály bármelyik tantárgyának hivatalosan juttat. E külső tényezőn kívül több figyelmet követel a belső tényező: az érdekelt tantárgy természete. Néznünk kell, hogy miféle szakaszokra kell és lehet

1) A kérdésre nézve 1. *Imre Sándor*: Népiskolai neveléstan, Budapest. 1932., 90—92. Az itt következő fejtegetés alig egyéb, mint a hivatkozott hely elvi útmutatásainak részletes — bár nem teljes — magyarázata, gyakorlati nézőpontok alapján.

2. Milyen kár, hogy a körzeti iskolafelügyelők részére kiadott Utasítás (VKM. 7000/1935. eln. sz.) is felváltva tananyagbeosztásról, helyi tananyagbeosztásról és tanmenetről emlékezik meg a különbségtétel észrevehető fogalmazása nélkül. Neveléstörténeti vonatkozásban: Fináczy, Didaktika 156—60. a tanításmenetek elméleti fogalmát, fajtáit elemzi Herbart, Zil'ler és Willmann tanításai alapján; ebben azonban egészen másról van szó, mint ami a mi gyakorlati tárgyunk: tanítástervi elméleti felfogásról.

tagolnunk a tantárgy oktatási anyagát; ennek mérlegelésekor azt keressük: mit lehet egy-egy oktatási (módszeres) egységnek, azaz egy-egy óra vagy félóra feladatának tekinteni, amit a növendékek fejlettsége (hogy t. i. melyik osztályról vagy inkább milyen minőségű osztályról van szó), az anyag nehéz vagy könnyű volta és a feldolgozás körülményessége (kirándulás, látogatás, kísérletek, tapasztalatok gyűjtése, hosszabb megfigyelés szükséges-e) határoz meg.

A tanításmenet készítésében több olyan tennivalót tűztünk ki, amik az idő és anyag alapos ismeretét, a tankönyvek terjedelmében és a tantárgyak módszerében való teljes tájékozottságot követelik meg a tanítótól. Minthogy a népiskola 17 tantárgyi anyagának más és más a természete, ebből következően mindenkinek tanításmenet-készítési módja más, sok részletet illetően. Itt azonban nincs mód valamennyi bemutatására; megelégszünk azzal, hogy egyetemes elveket nyújtunk az alapul tekintett két tényező: az idő és anyag tervszerű összeegyeztetésére nézve.

a) Az *idő*. Az iskolai év, a szorgalmi idő a törvény szerint 10 hónap ugyan, de ebből az iskolai oktatásra 8 hónapnál, kerekén véve 32 hétnél több nem esik. Ezért észszerűen ennél többet nem számíthatunk, ha tapasztalatainkat sem feledjük. Ez az időtartam naptári adottságok következtében 3 nagyobb szakaszra oszlik: karácsonyig, húsvétig és az iskolai év végéig. Sorra véve: szeptember 3, október 4, november 4, december 3 hét; január 4, február 4, március 3, április 3 (változó), május 4 és június 1 hét. A hónapok ugyan egy kivételével többet foglalnak magukban, mint ahány hetet szántunk nekik, de a havonként előforduló, megszokott, vagy adódó (ünnepekkel, megemlékezésekkel kapcsolatos) szünetek 4 hétre morzsolják 1-1 hónap tartamát.

b) Az *anyag* tekintetében ezek után könnyű kiszámítani, hogy az egyes (heti 1, 2 és 3 órás, stb.) tantárgyak ismereti anyagának feldolgozása miféle időkereteket kap;³⁾ e keretben a három nagy időszakasznak megfelelően az oktatási anyagot 3 összefüggő részre kell tagolni. Ez a tagolás azonban nem jelentheti az anyag összefüggő részeinek szétदारabolását. A három nagy időszakaszhoz igazodó 3 nagy egységre bontás nem csupán külső alkalmazkodás, hanem oktatástani elv is, mert ismeretes követelmény a nagyobb szüneteket megelőző, nagyobb áttekintéseket célzó összefoglalás s ezt legalkalmasabban egy-egy befejezett gondolategység nyomán lehet elvégezni; e végett a karácsonyi és húsvéti szünidő előtt az utolsó hetet összefoglalásra kell szánni (ezt kö önségesen, de helytelenül *minden* tárgyban ismétlésnek szokták nevezni), mégis e külső tagolás miatt semmiféle mesterkedés árán sem szabad feláldozni az összefüggő anyagot.

4. *További feladatok*. Ha ennyivel megelégednők, valóban csak tananyagbeosztáshoz jutnánk. Azonban ennél jóval többre: alaposabb tervezésre, mélyebb előkészülésre van szükség a tantárgyak oktatásának sikeréhez. A további feladatokat a következőkben foghatjuk össze:

a) Elsősorban gondolni kell arra, amikor az anyagot az időnek

³⁾ A heti egy órás egész évre 32 órát, a heti 2 órás tantárgy 64 órát kap és így tovább.

megfelelő rovatba beiktatjuk, hogy a jó tanításmenet az iskolai év elején időt tűz ki, helyet szorít a megelőzően (előző osztályban vagy az iskolán kívül szerzett tapasztalatokban) tanultak lényeges és szükséges részeinek felújítására. Különösen szükség van erre ott, ahol az új iskolai évben továbbhaladni e nélkül nem lehetséges, vagy olyan anyagra és készségre nézve, amit a szünet különösképpen elhalványíthat a tudatban és a gyakorlottságban (számolás, olvasás, stb.).

b) A nagyobb összefüggő anyagban kisebb szakaszokat is meg kell állapítani, olyan gondolatköröket, amiket szintén össze kell foglalni. Ezen belül a legkisebb szakaszt: az oktatási egységeket is fel kell tüntetni; ezekre népiskolákban a feldolgozás ideje lélektani okokból 1 vagy félóra.

c) A kijelölt oktatási egységekhez kapcsolódnak a következő, meg-gondolásra méltó kérdések:

mi az oktatási egység kapcsolata: a tantárgy megelőző részeivel, — más tantárgyak egyes részeivel, amiket akkor tanul vagy már tanult (concentratio);

az oktatási egység van-e, lehet-e valamiféle kapcsolatban a növendék iskolán kívül szerzett ismereteivel (ide tartozik a helyi viszonyoknak és a helyi: személyi és tárgyi körülményeknek az oktatás anyagában való beillesztése);

fel kell tüntetni az oktatás segédeszközeit, amik szükségesek a részletes tervezet elkészítéséhez (források és anyaggyűjtéshez) vagy oktatás közben (kísérlet, szemléltetés, kép, táblai rajz, látogatás, kirándulás, stb.);

fel kell tüntetni az oktatási egység közvetlen feladatait: mi ennek az egységnek tárgyi (anyagi, materiális) és alaki (formális) feladata;

nem kevésbé fontos, hogy legyen hely a tanításmenetben a tapasztalatok feljegyzésére, amik a következő évben értékesíthetők.

Mindebből nyilvánvaló, hogy a tanításmenet készítésében az egyetemes elvek érvényesítésén túl sok sajátos szempont figyelembe vételére is szükség van. De kétségtelen — minden ellentmondás, esetleg megdöbbenés ellenére is — hogy egy teljes és részletes tanításmenet mindezeket magában foglalja és megfelelően fel is tünteti. Összefoglalva a mondottakat, a tanításmenet rovatai a következő adatokban rajzolódnak eléink:

Idő: hó, hét, óra	Az oktatási egység címe, köre, anyagának magva	Tárgyi és alaki eladat	Mihelyre kapcsolom		Isk. kiv. szerzett ismeretek (helyi viszony)	Segédeszközök, (szeml.) lát., kiss.	Jegyzet
			ebben a tantárgyban	más tantárgyban			
1	2	3	4	5	6	7	8

Egyszerűsítés kedvéért és talán a lélek megnyugtására is: a 4., 5. és 6. rovat külsőleg egy rovatba vonható ezzel a címmel: Kapcsolás a meglevő ismeretekhez.

Ezek után felelhetünk nyitva hagyott kérdésünkre: mi a különbség a tanításmenet és a tananyagbeosztás között; az utóbbi az 1., 2.

és legfeljebb a 7. rovatból áll. A lényegen az sem változtat, ha a 3 rovatból állót tanításmenetnek nevezik is; a valóságos tanításmenet az, amelyet most bemutatunk, összesen rovataiban.

5. *Nehézségek.* Ha a népiskolai tantárgyakat a tanításmenet tükrében végiggondoljuk, nem nehéz belátnunk, hogy sok nehézséggel kell megbirkóznia a tanításmenet készítőjének. Az nem is kérdéses: kell-e ismernie a tanítástervi anyagot. Egyenesen az a követelés áll előtte, hogy valósággal uralkodni tudjon az anyag legkisebb részletei fölött is. Amikor a 2. rovat kitöltéséről van szó, szembetűnő a nehézség abban a vonatkozásban: mennyire elűtő a feladat az anyag-megjelölésben, amikor pl. a számolás és mérés vagy az olvasás és olvasmánytárgyalás tanításmenetének készítéséről kell gondoskodni: az előbbiben állandó gyakorlás, az utóbbiban csak 1-2 esetben ismétlés (költemények miatt). Ezt a példát minden rovaton végigvezethetnénk, a nagy eltérések s vele a komoly töprengenivalók szemléltetésére. A 3. rovatban célokat szokás írni, eddig mindig így láttuk, de ezt nem tudjuk ajánlani, mert egyrészt valójában ugyanis csaknem minden esetben feladatot neveznek meg („fejlesztés“, „nevelés“, „szoktatás“, „megismertetés“, „megértés“, „megerősítés“: ezek a tanító számára *feladatok*), másrészt az a baj is társul még hozzá, hogy a tanítástervi célokat idézván: többnyire merő általánosításokat tartalmaznak, önmaguk ismétlésével (mint a felsoroltak is mutatják). E 3. rovatnak nem lehet más rendeltetése, mint hogy a tanítónak azt a közvetlen tennivalóját jelölje meg, aminek az elvégzésével az oktatási egység célját elérheti. A 17. népiskolai tárgyra vetítve: külön tanulmány lehetne egyik vagy másik kérdés apróra megvitatása. Meg kell elégednünk a nehézségek megnevezésével.

Növeli a nehézségeket és megalkuvásra kényszerít az osztatlan iskolai tanításmenet készítése. Úgy tapasztaltuk, hogy az ilyen jellegű népiskolák szoktak tananyagbeosztással megelégedni (a mi fogalmazásunk értelmében) és a szakkörök szóhasználatát is így választotta szét a kétféle keretet, amikor az osztott iskolában elég gyakran tanításmenetről beszél.

Már magában véve nagy gond és fejlett gyakorlatias gondolkodást kíván az a kérdés: milyen sorrendben alkossa meg tanításmeneteit az erre kényszerült tanító. Az a rend a helyes, amelyben az első helyre azok a tantárgyak kerülnek, amelyekhez a többi tantárgyakat kapcsoljuk, vonatkoztatjuk, koncentrálnak s amelyeknek anyagában megszabott egymásután van. Szavaink megvilágosítására csak ennyit: a kézimunkát koncentrálnak a vegytan-termesztanhoz és nem megfordítva; de a kölcsönös vonatkoztatás nyilvánvaló. Ebből az következik, hogy előbb készítjük el a vegytan-termesztan tanításmenetét és utána a kézimunkáét; amabban inkább megszabott a tanítási anyag rendje, emebben kevésbé (bár fokozatosság ebben is van), amint a tanítástervi célja is mondja: „a többi tárggyal kapcsolatban a szemléletet cselekvő munkálkodással“ kell támogatni. Ez a kívánság csak úgy valósulhat meg, ha a kézimunka tanításmenetét a többi tárggyal idomítjuk, ezt pedig csak abban az esetben tehetjük, ha a többi tárgyak tanításmenete már készen van. A beszéd- és értelemgyakorlatokban a szükséges rend az idő- és alkalmosságigazsághoz igazodik.

Mennyire más és más a feladat olyan tantárgy tanításmenetének az elkészítése, amelyhez jól használható tankönyv van vagy amelyhez nincs. Az előrenéző tanító milyen kétségek közt jelölheti ki az órákat valamely számolási művelet begyakorlására, amikor még nem ismerheti osztályának számolási képességeit, mert nem ő vezette a növendékeket odáig.

Van tárgy, amelyben a nyújtandó anyag egymásutánja adva van (Történelem) s van, ahol a tanítónak kell az egymásutánt megalkotnia (Olvasás és olvasmánytárgyalás). Van, amelyhez a tanítástervi Utasítás útbaigazítást ad (Ének) s van, amihez semmit nem ad (Földrajz).

Súlyos, megoldást váró feladatok elé állítja a tanítót azoknak a rovatoknak tartalommal való megtöltése, amelyek bizonyos ismeretek meglétét feltételezik, de amelyek még nincsenek a tanító birtokában, mert nem szerezhette meg még pl. a helyi viszonyok ismeretét. Ebben a helyzetben csak lélektelen, felületes munkára készítetés a tanításmenet hamari összeállításának követelése, valóban kár ilyen helyzetet teremteni. El tudunk képzelni üres rovatokat is a kötelességmulasztás vádjá nélkül.

Talán valamenyninél nagyobb nehézséget okoz a tanító járatlansága. Képzeletben minden tantárgyon végigfutni a személyes átélés pilléreire való támaszkodás nélkül s előre eltervezni, hogy ennek meg ennek az anyagrésznek a feldolgozása vagy összefoglalása (áttekintése, átismétlése) ennyi és ennyi időt kíván: valóban merész játék felnőttektől — gyermek számára. Az viszont kétségtelen, hogy keret nélkül éppen járatlan, gyakorlat híjával dolgozó tanító nem lehet. Mi tehát a megoldás?

6. *A jó munka feltételei.* A helyes megoldás az, amely nem engedi, hogy máról-holnapra teljes tanításmenetet követeljenek bárkitől. Oktatás közben az út ismételt végigjárásával évről évre fokozatosan tehetjük gazdagabbá, teljessé tanításmenetünket, azáltal, hogy évenként 1-2 rovatot töltünk ki s szorgalmasan feljegyezzetjük a kipróbáláskor szerzett tapasztalatokat is.⁴ Ily módon válik lehetővé, hogy személyes átélésünk, friss tapasztalásaink erejével mondjuk el tanításmeneteink rovatai számára mindazt, amit a következő évben már nem kísérletezve, hanem az igazolás próbája után biztos útmutatásként követünk. Ezért nem öröm arról hallani, hogy valakinek rövid idő alatt minden tantárgyához teljesen részletes tanításmenetet kell készítenie (szerencse, hogy nem olyan részleteset, mint ahogyan mi értelmezzük), mert az eleve nem is lehet kifogástalan munka.

Az első fejezetben feltárt nehézségek gondos mérlegelése, a fogyatékok okozta gondok eloszlatása a jó munka feltételei. Mindezek a tanító készségétől, lelkületétől függő feladatok s hogy megoldassanak: az oktatásnak, nem csupán a tanításmenetnek alapvető érdekei. Alapos tankönyv-ismeret, meg nem szűnő környezettanulmányozás, az évenként szaporodó tapasztalatok aprólékosnak is tetsző bejegyzése és az évekkal növekedő gondos felhasználása hozza létre a kifogástalan,

⁴ Így tanácsolja követésre méltó módon *Pál Lajos*: A tanításmenet c. cikkében. (I. dr. Juhász Béla összeállításában: A református népiskolai nevelés legfőbb kérdései, Nagykőrös, 1937., 92—97.).

minden ízében hasznos tanításmeneteket. Amikor a tanító tanításmenetet készít, minden lehető érintkezési felület felkutatásával át — meg át-gondolja az egész népiskola ismereti anyagát. Ekkor arra is gondol: mit kell az osztással kapott legkisebb egységekben felhasználnia, ami a növendékeinek való, vagy mit kell mellőznie, ami a lényeg megértéséhez nem szükséges.⁵⁾ Azt még egyszer hangsúlyozzuk, hogy a jó munka vonása az idővel való okos takarékoság, ami a tanításmenet alaphangja.

S a jóság feltételei közé tartozik az is, ha a tanító nem engedi a kezét megkötni a tankönyv anyagának szószerinti elválásától.⁶⁾

7. *Befejezés.* Néhány év óta a tanítónak kötelessége írásban — u. n. vázlatokban — minden órájára rendszeresen elkészülnie. Felmerülhet a gondolat: ezek után van-e szükség tanításmenetre, hiszen a jó (teljes, részletes) vázlat (helyesebben nevezve: tervezet) mindazt magában foglalja, amit a jó tanításmenet a maga rovat-sorában. Most nem tekintve az idővel való helyes gazdálkodás nagy jelentőségét — amely csakis tanításmenettel érhető el s nem az óráról-órára készülő tervezettel — nem kétséges, hogy a tanításmenet nélkül az oktató munka hiájával van a rendszerességnek, a napról-napra élés tervtlen elaprózódását mutatná, a szegényes ötletesség súlyos tüneteivel, szükségszerűen velejáró szakadozottsággal — a tervezet ellenére is. A tanításmenetben munkáló átfogó szellem rendező elve mindezt megakadályozza s lehetővé teszi a növekvő tapasztalatok felhasználásával a mindig különb munkát. Csak a javulás lehetőségével lehet jó munkát végezni.⁷⁾

A jó tanításterv önmagában megvalósítja az egyöntetűség és folyamatosság követelményét az oktatási anyag elrendezésével, de ezt csak nagy vonásokban: egész tömegben, az egész évre és iskolára vonatkoztatva teheti. A kisebb és legkisebb részekben e két követelmény teljesülése éppen a tanításmenet révén válik lehetővé s minthogy oktatás közben mindig ilyen részek feldolgozásáról van szó, kétségbe aligha vonható határozottsággal állapítjuk meg, hogy a tanításterv csupán tanításmenet által alkalmazható jó. De ide értjük mindig, hogy a tanításmenet irányt mutat, a részletekben vezet, de nem köthet meg, azaz változtatható, ha magasabb oktatási érdek (idő- és alkalmosság stb.) követeli; így válik jól forgatható eszközzé a végre, hogy jól oktathassunk.

Elmondhatjuk, hogy tanításmenet nélkül olyan az oktató munka, mint az államháztartás vezetése állami költségvetés nélkül. A jó tanító, aki egész lelkét rajta tartja nevelő hivatásán, nem felejtí, hogy az oktatás a nevelésnek egyik legnagyobb eszköze. Ha ezt tudja, akkor azt sem véti szem elől, hogy amikor az értelmi neveléssel egyenes úton

⁵⁾ Imre Sándor: Neveléstan, 286. 1.

⁶⁾ L. Megyery Endre előadását. A tanításmenetek készítéséről (A kecskeméti ref. egyh. megyei tanítóeg. jegyzőkönyve, Cegléd, 1935. 36. 1.)

⁷⁾ A Magy. Ped. Lexikon Tanmenet címszó alatt így ír: "... kívánatos, hogy valamennyi tantárgyra vonatkozó tanmenetek a tanterven belül időbelileg is párhuzamosan haladjanak és egy magasabb szervező egységben olvadjanak össze". — A Lexikonban tananyagbeosztás címszó nincs. Az elemi népoktatás enciklopédiája (1915.) pedig éppen e címszó alatt, mint az egytanító osztatlan iskola tanítójának feladatáról szól.

vezeti növendékeit szellemi önállóság felé, ez csak az oktatás sikere révén lehetséges. Ezért készít jó tanításmenetet, hogy e sikert előmozdíthassa.

Dr. Juhász Béla

A sárospataki református gimnázium angol ágazata és angol internátusa.

A sárospataki református főiskola életének négyszázadik esztendejében új hajtást hozott: az angol ágazatot és a vele kapcsolatos angol internátust. Azóta Patakot leggyakrabban ezekkel az intézményekkel kapcsolatban emlegetik. Ezek terjesztették ki a főiskola hatását újabban szinte az ország egész területére. A gimnáziumok életében nyolc esztendőt szoktunk a legkisebb egységnek számítani. Nos, ez a nyolc év eltelt, s 1939 júniusában megtartották a most már két ágazatú pataki gimnáziumban az első angol érettségi vizsgát is.

Sok tapasztalatot nyújtott az angol ágazat nyolc esztendeje. Elég sok szó esett a benne folyó munkáról a sajtóban is, sokat beszéltek szervezetről, nevelői célkitűzéseiről, s a benne folyó diákéletéről az ország minden vidékén szétszórt szülők, rokonok, belőle kikerült ifjak: s mégis a pataki új iskolafajtáról és az angol internátusról alig tisztázott fogalmak élnek a köztudatban. Hányszor adnak fel pataki tanároknak és diákoknak még ma is ilyenféle kérdéseket: „Ugyan mondd már, mi is tulajdonképpen az az angol ágazat meg az angol internátus? — Te melyik gimnáziumban tanítasz, tanulsz? Az internátus növendékei járnak-e és hova járnak gimnáziumba?” Azt hisszük tehát, hogy nem lesz felesleges, ha néhány sorban megrajzoljuk a nyolc éve született s a nyolc év alatt már-már megállapodott ágazat és internátus célkitűzéseit, munkáját.

Szabó Gyula, az angol internátus mai igazgatója *Rothermere* lord 1938. évi sárospataki látogatása alkalmával — többek között — a következőképpen vázolta a sárospataki angol ágazat lényegét a lord előtt: „A sárospataki főiskola mindig élénk összeköttetésben állott a nyugati protestáns országokkal, és 1931-ben, amikor az angol ágazatot megnyitottuk, a magyar protestántizmusnak egyik régi ideálját sikerült megvalósítanunk, melynek célja az, hogy népünket az angolszász világgal, közelebbről Nagybritánia népeivel minél közelebbi és bensőségebb kapcsolatba hozza. *Ez az iskola hazánkban az első és eddig egyetlen olyan intézet, ahol az angol nyelvet a középiskolai oktatás egész folyamata alatt tanítjuk.* Fiaink és leányaink nevelésében és oktatásában egyik főcélunk az volt, hogy, amennyire lehetséges, megismertessük őket mindazokkal a lelki és szellemi vonásokkal, melyek az angol népet oly nagy nemzetté tették. Mi magyarok a multban igen sokat tanultunk az angol szellemtől és az angol néptől minden vonatkozásban és hisszük, hogy az angol szellem- és műveltséggel való közeli kapcsolat, ma is csak előnyünkre szolgálhat.”

Természetes, hogy mindez csakis az angol nyelv minél tökéletesebb elsajátítása után valósulhat meg. Felsőházi hozzászólásoktól kezdve